

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет історії та філософії

(повне найменування інституту/факультету)

Кафедра культурології

(повна назва кафедри)

Дипломна робота

на здобуття наукового ступеня вищої освіти «бакалавр»

на тему: **«Поліморфність сакральної пластики в культурі Японії та Китаю
(символіка лева)»**

**«The polymorphism of sacred plastic in the culture of Japan and China
(symbolism of the lion)»**

Виконала: студентка заочної форми навчання

спеціальності 6.020101 Культурологія

Золотарьова Крістіна Сергіївна

Керівник: к.ф.н., доц. Левченко В. Л. _____

Рецензент: д.ф.н., доц. Соболевська О. К. _____

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№ _____ від _____ 2020 р.

Захищено на засіданні ЕК № _____

протокол № _____ від _____ 2020 р.

Оцінка _____ / _____ / _____

(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Завідувач кафедри

Голова ЕК

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Одеса-2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. САКРАЛЬНА СКУЛЬПТУРА ЯПОНІЇ ТА КИТАЮ.....	9
1.1. Основні мотиви та канонічність скульптурних форм Японії.....	10
1.2. Сакралізованість пластичних образів у китайському мистецтві.....	25
РОЗДІЛ 2. ПОЛІМОРФНІСТЬ В РИТУАЛЬНІЙ СКУЛЬПТУРІ ЯПОНІЇ ТА КИТАЮ (СИМВОЛІКА ЛЕВА).....	41
2.1. Лев як символ у скульптурі малих та середніх форм Японії.....	42
2.2. Символіка лева та його реалізація в китайській пластиці.....	49
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	58
ДОДАТКИ.....	63 (I)
Додаток А. Список ілюстрацій.....	I
Додаток Б. Альбом ілюстрацій (окрема тека)	

ВСТУП

Світогляд та культура країн Сходу є невичерпним, багаторівневим і надзвичайно інформативним джерелом для дослідника із будь-якої наукової сфери. Для науковців із Заходу, працюючих у рамках мистецтвознавчих, культурологічних, філологічних, філософських та історичних дисциплін, ця тематика є своєрідним викликом, можливістю і, в певній мірі, ковтком свіжого повітря.

Сакральна пластика майже завжди була прямим відображенням суспільно-культурних процесів, але саме з часів неоліту, за нашою думкою, вона набуває особливих рис, що сформують у подальшому стильові особливості майбутнього мистецтва Японії та Китаю. Розвиток сакральної пластики, еволюція скульптурних форм та плинність змістів – об'єднуючі елементи в культурі цих країн. Японія, котра при специфічних природніх умовах, активному материковому впливу, привнесенні ключових культурних світоглядних лейтмотивів, нестабільній ситуації в державі та за її кордонами, обмеженості в ресурсах, демонструє стійкість, адаптивність, переробку та інтерпретацію зовнішніх надбань на свою користь. Китай, навіть при багатовіковій, тисячолітній нестабільності, роз'єднаності, навалах і війнах, стає донором нових світоглядних установок, ретранслятором зображальної специфіки сакрального і передовим науковим центром регіону. Культура цих країн уособлює в собі ті унікальні якості, що сформували, формують і представляють культуру сучасного Сходу.

Актуальність дослідження. Проблематика нашої роботи полягає не тільки в аналізі феномена багатообразності сакральної пластики, але й в окресленні розвитку та еволюції ритуальної пластики Японії та Китаю з часів неоліту до початку XVII ст. Слід відзначити недостатню, на наш погляд, кількість досліджень європейських, українських, білоруських та російських науковців цієї теми (та вивченню скульптури в цьому регіоні), а часом –

ігнорування монументальної та малої пластики як значної ланки культурної спадщини країн Азії. Саме тому актуальність нашої роботи полягає в: освітленні та приверненні уваги до теми пластичного мистецтва Японії та Китаю (країн Азії) загалом; акцентуванні уваги на важливості вивчення стильових та змістовних особливостей скульптури для удосконалення процедури атрибуції, ідентифікації та зменшення критичних помилок у процесі аналізу витворів мистецтва та культурної спадщини; відображення впливу історичних та культурних процесів на еволюцію скульптури Японії та Китаю, що в подальшому дає можливість прослідити цей вплив і на сучасне мистецтво і культуру.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є ідентифікація та характеристика феномену поліморфності в культурі Японії і Китаю через символіку лева. Крім того, ми ставимо перед собою мету провести аналіз основних стильових, змістових, іконографічних якостей сакральної пластики Японії часів неоліту до епохи Муромачі і Китаю часів династії Мін. Виходячи із нашої мети, поставлено такі завдання для її реалізації:

- проаналізувати ритуальну скульптуру Японії та Китаю;
- охопити мотиви, що переважають, дослідити канонічність скульптурних форм Японії;
- відзначити сакралізованість пластичних образів у китайському мистецтві;
- дослідити поліморфність в ритуальній скульптурі Японії та Китаю (символіка лева);
- інтерпретувати лева як символ в скульптурі малих та середніх форм Японії;
- виділити символіку лева і його реалізацію в китайській пластиці;
- окреслити багатообразність ритуальної пластики Японії та Китаю.

Хронологічні та територіальні межі дослідження. Територіальні межі нашого дослідження включають в себе територію Китаю та Японії. Хронологічні межі охоплюють V тис. до н.е. – початок XVII ст., оскільки саме в цей період історії Японії та Китаю відбуваються соціально-культурні

зміни, що впливають на розвиток усього мистецтва в подальшому. Хронологічні кордони зумовлені специфікою та культурним контекстом, значущими історичними змінами. У першому розділі ми розглянемо сакральну пластику з часів неоліту до епохи Муромачі (не включаючи епоху Момояма) в Японії і Китаю з V тис. до н.е. до імперії Мін. У наших хронологічних межах ми не включаємо аналіз пластичних особливостей сакральної пластики Японії та Китаю в епоху Едо і династії Цін, бо саме в ці періоди мистецтво сакральної пластики йде на спад, а скульптура більше не є носієм того унікального культурного коду, котрий ми бачимо в минулі періоди [2; 17]. Другий розділ включає в себе аналіз символу лева, його багатообразності в ритуальній пластиці Японії та Китаю на протязі всього періоду культурної діяльності (а саме – з часів неоліту).

Методикою нашого дослідження є: історична модель – для окреслення чітких хронологічних меж у процесі дослідження, вивчення і аналізу джерел сакральної пластики Японії та Китаю. Метод дескрипції використано в характеристиці формування, розвитку та еволюції сакральної пластики (зокрема символу лева в культурі Японії та Китаю), її іконографії та ключових характеристик. Метод компаративістики використано для порівняння пластики Японії, Китаю і встановлення ключових вхідних точок впливу іншої культури при роботі з науковими та ілюстративними матеріалами. Метод герменевтики – у проведенні огляду та аналізі ритуальної скульптури Японії та Китаю в її культурно-історичному оточенні. Аналітико-синтетичний метод використано в роботі з відділенням ритуальної пластики в культурі Японії та Китаю від інших культурних артефактів, відокремлення образу лева.

Огляд джерел та літератури. Для проведення дипломного дослідження ми керувалися сучасністю, актуальністю та якістю наукового, інформаційного та ілюстративного матеріалу. Ми використовували дослідження визначних спеціалістів у галузі мистецтвознавства, історії,

культури. Одним із яскравіших авторів, який займається вивченням і дослідженням не тільки культури Японії чи Китаю, а й приділяє увагу і мистецтву пластики, є Н. А. Виноградова, унікальність і актуальність досліджень якої важко переоцінити, оскільки саме її ілюстровані альбоми, монографії, статті відкривають нові обрії інформації та спонукають до вивчення та дослідження цієї тематики в подальшому. В своїх роботах (ми використовуємо такі її праці: «Искусство Китая» [1], «Скульптура Японии. III – XVII вв.» [2], «Искусство Японии» [3]) автор дотримується принципу історизму та чіткого хронологічного поділення, аналізує побут, політичні та соціально-культурні процеси, а також використовує гармонійно підібраний ілюстративний матеріал, що доповнює цілісність наукової думки. Хотілось би відзначити детальну та насичену інформацією працю М. Е. Кравцової (синолог, філолог): «История культуры Китая» [16]. Проблематикою японської пластики займалися та скульптурою Китаю займаються переважно такі ентузіасти, дослідники і науковці, в тому числі представники відділів музеїв, аукціоністи, колекціонери: Ю. Л. Кужель, С. В. Бушелл, Дж. Г. Дуглас, П. Джетт, Дж. Вінтер, Е. Ф. Фебулоза, Дж. К. Фергюсон, С. Ли, Д. П. Лейді, К. Клунас, В. Еберхард, Г. А. Джайлз та багато інших. Окремо хотілось би зазначити деякі із унікальних джерел, які використовуються вперше в українській науковій публіцистиці: «Японські храми та їх скарби» в 4 томах, 1910 р. [40]; М. Палеолог «Мистецтво Китаю», 1887 р. [52]; Л. Вернер «Японська скульптура періоду Суіко», 1923 р. [60]; Х. Кіношита, Ж. Аппер «Антична Японія», 1888 р. [41]; С. В. Бушелл «Китайське мистецтво в II томах», 1905 р. [27,28]; Дж. К. Фергюсон «Нариси до китайського мистецтва», 1920 р. [33], Г. А. Джайлз «Введення в історію китайського образотворчого мистецтва», 1905 р. [34].

Слід зазначити, що в українській науці Китай, його культура та історія є темою досить розповсюдженою і актуальною [14]. З постійною

регулярністю публікуються наукові статті, монографії та проводяться конференції. Таким чином, актуальність тематики дослідження та існування чіткої проблематики дають деяку надію на те, що робота в цьому напрямку буда розвиватись і в подальшому.

Об'єкт дослідження – сакральна пластика Японії та Китаю.

Предмет дослідження – феномен поліморфності сакральної пластики в культурі Японії та Китаю у відображенні символіки лева.

Новизна дослідження полягає у перехресному дослідженні сакральної скульптури Японії та Китаю в період з неоліту до початку XVII ст.; використанні різноманітних – комбінованих методів, джерел, матеріалів дослідження із урахуванням сучасних технології та відкритого мережевого доступу (що дозволило більш поглиблено і детально розглянути і дослідити проблематику нашої роботи); залученні рідкісних ілюстративних матеріалів та джерел, які використовуються в дослідженнях вперше; іконографії та канонічності сакральної пластики Японії та Китаю в культурно-історичному розрізі.

Структура роботи. У нашій роботі досліджуються феномен поліморфності в сакральній пластиці Японії та Китаю через специфіку символіки лева. Для осмислення та аналізу цієї теми нам було необхідно прослідити шлях її стилістичного розвитку та особливості формування зображальних традицій в культурно-історичному контексті з часів неоліту до початку XVII ст. Виходячи із цього, перший розділ нашої роботи є оглядом ритуальної пластики з часів неоліту на території Японії та Китаю до епохи Муромачі та династії Мін (включно). Другий розділ включає в себе аналіз та характеристику феномену поліморфності, дослідженого за допомогою символіки лева в культурі Японії та Китаю.

Оскільки в нашій роботі досліджуються витвори мистецтв та культури країн Азії, в нас виникає необхідність ієрогліфічного дублювання назв, імен, понять, періодів та їх транслітерації. Для більш точної, коректної передачі їх

сутності та змісту в деяких випадках використовується транслітерація ієрогліфів українською кирилицею (для китайської мови – адаптована система Палладія – система Кірносової; для японської – система Рубеля). Виходячи із цього, було прийняте рішення – ієрогліфічні написи перенести у вигляді виносок у кінці кожної сторінки, для поліпшення сприйняття тексту та зберігання цільної – загальної картини нашого дослідження. Більшість перекладу термінів та назв використовується із загальнодоступних та прийнятних джерел, але деякі переведено українською нами вперше.

Враховуючи, що ми досліджуємо пластичні образи, візуальні рішення, матеріали, стилі, значення та змісти скульптури Японії та Китаю (як загалом, так і в окремий виділений період), доречним буде включення до структури нашої роботи таких додатків: Список ілюстрацій (для детальної атрибуції та посилань на джерела зображень) та Альбом ілюстрацій (фактичне зображення для доповнення нашого дослідження та загальної концепції роботи). Виходячи із методичних рекомендацій факультету та навчального закладу, було прийняте рішення Альбом ілюстрацій вивести в окрему теку у вигляді додатку до роботи. Окремо слід зазначити, що всі зображення, використані в цій роботі, не порушують авторського права та запозичені з офіціальних ресурсів, які публікацією цих матеріалів у мережі ІНТЕРНЕТ дають офіційну згоду на опрацювання ілюстративного матеріалу (нульовий копірайт, суспільне надбання, по соруіght, CC0). У випадку, коли ми все ж таки використовуємо матеріал із позначкою копірайту, робиться відповідне посилання в Списку ілюстрацій.

ВИСНОВКИ

При дослідженні проблематики сакральної пластики в культурі Японії та Китаю з часів неоліту до початку XVII ст. та феномену поліморфності в символіці лева ми дійшли таких висновків:

1. Проаналізувавши ритуальну скульптуру Японії та Китаю, виходячи з того, що розглянута нами тематика має досить обмежений огляд та невелику кількість досліджень, на відміну від літературного, живописного спадку Японії та Китаю, ми стикнулись з низкою проблем. Вітчизняна наукова думка займається переважно питаннями філософського, філологічного та історичного напрямку, що, слід зазначити, включає роботи та дослідження вкрай унікальні та відомі всьому світові. Мистецтвознавці, культурологи зазвичай приділяють свою увагу питанням графіки, живопису, архітектури і в меншій кількості – скульптурі. При цьому, питання сакральної скульптури та пластики загалом розглядається в контексті загального огляду мистецтва, культури, релігії регіону, або в розрізі невід’ємності від інших країн регіону. Кажучи про періоди, які є предметом нашого дослідження, відмітимо, що вони стають невичерпним джерелом для дослідника. У цих соціально-культурних змінах, на нашу думку, стає можливим виявити багато спільного, схожого та спорідненого. Але при цьому абсолютна ізольованість деяких періодів дає унікальну можливість споглядати, як кожна з країн переживає культурний вплив носіїв іншої культури.

2. При аналізі та визначенні основних мотивів, що переважають, канонічності скульптурних форм Японії стає зрозумілим, що в японській сакральній пластиці цих періодів є унікальна еkleктика, яка є породженням переробки та освоєння тенденцій, отриманих ззовні (Китай, Корея, Індія). На нашу думку характерним є не просто адаптування традицій іншої культури та релігії, але й повернення до своїх традицій та переосмислення їх у межах відповідного періоду (переосмислення спадщини епохи Нара,

відновлення монастирів та цитування зображальної традиції та пластики в епоху Камакура). У релігійному аспекті, виникнення різноманітних буддистських сект є одним із ключових чинників створення та розвитку сакральної пластики Японії. В залежності від напрямку вчення, яке було притаманно окремій секті, формується тематика, іконографія, пластична традиція. Наприклад, секта Сінгон була спадкоємицею індійської школи, що різючим образом вплинуло на скульптурне оздоблення монастирів і близькість тематики та іконографії до індійської. А секта Тендай є нащадком китайської школи, що відображається на пластичних нормах і зображеннях. Вважаємо, що унікальним є те, як народна релігія синто переплелась із буддистським вченням, створивши таким чином симбіоз і в пластичному мистецтві.

3. Відзначивши сакралізованість пластичних образів у китайському мистецтві, на наш погляд, стає зрозумілим, що китайська пластична традиція не тільки увібрала в себе зображальні та світоглядні тенденції Месопотамії, Індії, Єгипту, но і стала самим великим донором для свого регіону. Сакральна пластика виступає у вигляді мовчазного свідка та навіть є доказом розкладання державних керманів та суспільства. Наприклад, бронзова пластика періоду пізньої Чжоу стає більш витонченою, декоративною та майстернішою, але її значення – буденним та умовним, що може казати про кризу світогляду на державному та особистому рівні. Крім того, саме завдяки ритуальним виробам та предметам погребальних комплексів ми можемо скласти, хоча і загальне, уявлення про світогляд, побут, архітектуру цього регіону.

4. Дослідивши іконографію сакрального зображення Японії та Китаю з XVII до XX ст., ми можемо зазначити, що їх ритуальна пластика є дуже близькою та спорідненою в цілому, при паралельному, з моментами перетину, розвитку. Критичним, на нашу думку, є розуміння самотності розвитку їх культур і зображальної традиції, а їх порівняння в контексті

більшої значущості та впливу є грубою помилкою та не є об'єктивним чинником.

5. Вивчивши поліморфність в ритуальній скульптурі Японії та Китаю (символіка лева), необхідно зазначити, що цей феномен присутній в обох культурах. У Японії більш розповсюдженими є розташування Джіші біля храмів і значущих будівель та їх образ перемішаний з образом Комаїну, що ускладнює чітку ідентифікацію. В Китаї існує декілька розповсюджених зображальних комплексів, пов'язаних із левами: Ші в парі (лев і левиця) біля храмів і імператорських палаців, погребальних комплексів, як сольна пластика у комплекті сакральних комплексів. На нашу думку, саме це дуальне розміщення левів в Японії та Китаї, різниця між двома образами (атрибути, зовнішність, символіка) ілюструють спільний світоглядний концепт.

6. Інтерпретувавши лева як символ у скульптурі малих та середніх форм Японії, можемо дійти висновку, що він не є сталим та незмінним у своїй регіональній присутності. З часом та під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників цей символ отримує і транслює не тільки різне значення, але й свою зображальну реалізацію в мистецтві сакральної пластики. Саме в культурі Японії символіка лева є чудовою ілюстрацією здатності цієї культури переймати тенденції ззовні, при максимальній їх адаптованості і включенні в життя у подальшому. Окремо слід зазначити, що переплітання образів собаки (Комаїну) і лева (Джіші) в мистецтві Японії виявляє чималу кількість труднощів для їх ідентифікації та атрибуції.

7. Виділивши символіку лева та його реалізацію в китайській пластиці, стає зрозумілим, що його символіка гармонійно поєднується з символікою імператорської влади, буддійським вченням та заможністю. Детальність опрацювання образу, майстерність виконання пластичних рішень відносить його до мистецтва більш елітарного, але не замкнутого і закритого. Цей образ є масовим саме в проявах мистецтва танцю, театру та живопису.

Поліморфність його образу зумовлюється, в першу чергу, великою кількістю химер та міфічних істот, що переплітаються між собою та в деяких рисах відтворюють частини один одного. На нашу думку, запозичення частини образу є перейманням рис, притаманних істоті-донору.

8. Окресливши багатообразність ритуальної пластики Японії та Китаю, ми можемо відзначити, що в цьому виді культурних артефактів відображається ключова специфіка етапів формування та подальшого розвитку їх мистецтва. Крім того, сакральна пластика в цих країнах є чудовою демонстрацією зв'язку між культурно-історичними процесами. Стикнувшись з недостатньою кількістю літературних та ілюстративних джерел, ми бачимо в цьому не тільки проблему, але й своєрідний виклик для науковців нашого регіону.

Окремо слід зазначити, при опрацюванні зображень і джерел, у процесі нашого дослідження, про позитивний вплив розповсюдження мережі ІНТЕРНЕТ та активний розвиток оцифрування культурного спадку кожної країни. Що є не менш важливим, такі музеї та аукціонні дома як Музей Метрополітен, Музей Чернускі, Музей мистецтв Клівленда, Музей мистецтв Чикаго, Національний музей Токіо, Національний музей Китаю, Британський музей та бібліотеки і науков ресурси як Internet Archive, Національна бібліотека Франції, Національна бібліотека Німеччини – роблять відкритим і безкоштовним доступ до своїх архівів та колекцій. Це сприяє не просто знайомству з культурою країни, а й відповідному опрацюванню, можливостей якого були позбавлені науковці минулих віків та десятиліть. При всіх негативних аспектах соціальних мереж, необхідно відзначити, що саме фото і його розміщення у відкритому доступі на таких платформах як Flickr, Twitter, Instagram дає унікальну можливість досліднику побачити культурні артефакти не в музейному просторі, а при живому освітленні, або в, так би мовити, природньому середовищі. Таким чином, стає зрозумілим, що така практика доступу до культурних надбань є доречною і для України, для поширення інформації про її культурну спадщину.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Виноградова Н. А. Искусство Китая. М.: Изобразительное искусство, 1988. 250 с.
2. Виноградова Н. А. Скульптура Японии. III – XIV вв. М.: Изобразительное искусство, 1981. 238 с.
3. Виноградова Н. А. Искусство Японии. М.: Изобразительное искусство, 1985. 192 с.
4. Главеева Д. Г. Традиционная Японская культура: Специфика мировосприятия. М.: Восточная литература, 2003. 264 с.
5. Горегляд В. Н. Классическая культура Японии: Очерки духовной жизни. СПб: Петербургское Востоковедение, 2006. 352 с.
6. Гришелева Л. Д. Формирование японской культуры (конец XVI–начало XX века). М.: Наука, 1986. 286 с.
7. Гуаньюй У. Социально-исторический аспект развития культуры и искусства Китая периода династии Цин. *Juvenis scientia*. 2017. № 6. С. 74–76.
8. Золотарьова К. С. Традиції зображення міфічного лева-охоронника в культурі Китаю та Японії: Ши-цза чи Шиши? *Зб. наук. праць за матеріалами Міжнародної наук.-практ. конф. (14 листопада, 2019 р. м. Одеса)*. 2019. С. 171–178.
9. История Китая с древнейших времен до начала XXI века: в 10 т./ отв. ред. О. Е. Непомнин. М.: Наука, Восточная литература, 2014. Т 4. 886 с.
10. История Японии: С древнейших времен до 1868 г.: в 2 т. / отв. ред. А. Е. Жуков. М.: Институт востоковедения РАН, 1998. Т 1. 659 с.
11. Йофан Н. А. Культура древней Японии. М.: Наука, 1974. 261 с.
12. Каталог гор и морей (Шань Хай Цзин). М.: Наука, 1977. 236 с.
13. Китагава Дж. М. Религия в истории Японии. СПб.: Наука, 2005. 588 с.
14. Кіктенко В. О. Історія українського китаєзнавства (XVIII–початок XXI століття). Київ, 2018. 388 с.

15. Конрад Н. И. Очерки японской литературы. Статьи и исследования. М.: Художественная литература, 1973. 462 с.
16. Кравцова М. Е. История культуры Китая. СПб.: Издательство "Лань", 1999. 416 с.
17. Кужель Ю. XII веков японской скульптуры. М.: Прогресс-Традиция, 2018. 466 с.
18. Лещенко Н. Ф. Япония в эпоху Токугава. М.: Крафта, 2010. 352 с.
19. Нихон-сёки. Анналы Японии. В двух томах. Том 1. Свитки I – XVI. СПб.: Гиперион, 1997. 496 с.
20. Оригинал и повторение. Подлинник, реплика, имитация в искусстве Востока. Сборник статей/ Ред.-сост П. А. Куценков, М. А. Чегодаев. М.: Гос. инст. искусствознания, 2014. 230 с.
21. Пинус Е. М. Кодзики – записи о деяниях древности. Свиток 1. СПб.: ШАР, 1993. 320 с.
22. Рубель В. А. Японська цивілізація: традиційне суспільство і державність. К.: "Аквілон-Прес", 1997. 256 с.
23. Сидихменов В. Я. Маньчуржские правители Китая. М: Миринда, 2004. 448 с.
24. Тен Ж. Скульптура в системе художественного образования Китая. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Мистецтвознавство. Архитектура*. 2009. № 3. С. 154–159.
25. Шмони́евский Б. Ш. Образ льва в изобразительном искусстве Китая: Связующее звено между Востоком и Западом (от Хань до Цин): веб-сайт. URL: http://www.synologia.ru/a/Образ_льва_в_изобразительном_искусстве_Китая (дата звернення: 20.04.2020).
26. Япония эпохи Эдо. "Золотая эра" Страны восходящего солнца // История моды. М., 2017. № 34. С. 52–98.
27. Bushell S. W. Chinese Art in II volumes. London: Wyman and Sons, 1905. V. 1. 156 p.

28. Bushell S. W. Chinese Art in II volumes. London: Wyman and Sons, 1906. V. 2. 149 p.
29. Clunas C. Art in China. N-Y.: Oxford Uni. Press, 1997. 270 p.
30. Douglas J. G., Jett P., Winter J. Scientific Research on the Sculptural Arts of Asia: Proceedings of the Thirds Forbes Symposium at the Freer Gallery of Art. London: Archetype Publications Ltd., 2007. 212 p.
31. Eberhard W. A dictionary of Chinese symbols: hidden symbols in Chinese life and thought. L.: Routledge & Kegan Paul, 1986. 337 p.
32. Febollosa E.F. Epochs of Chinese and Japanese Art: in 2 vol. Vol I. London, New York: William Heinemann. 1921. 418 p.
33. Ferguson J. C. Outline of Chinese art. Chicago: The University of Chicago Press, 1920. 263 p.
34. Giles H. A. An introduction to the history of Chinese pictorial art. Shanghai, 1905. 179 p.
35. Granet M. Chinese civilization. New York: A. A. Knopf, 1930. 444 p.
36. Grousset R. In the footsteps of the Buddha. New York: Grossman Publishers, 1971. 337 p.
37. Grousset R. Chinese art and culture. New York: Orion Press, 1959. 331 p.
38. Hobson R. L. Chinese Art: One Hundred Plates in Colour Reproducing Pottery & Porcelain of All Periods. London: Springs Books, 1964. 222 p.
39. Ishizawa M., Suganuma T., Tanaka, I., Yamada Ch., Yamane Y., Yonezawa Y., Yoshikawa I. The Heritage of Japanese Art. Tokyo, New York, S. Francisco: Kodansha international ltd., 1982. 208 p.
40. Japanese Temples and their Treasures in IV volumes / Department of the Interior. Tokyo: The Shimbi Shoin, 1910.
41. Kinoshita Mr. H., Appert G. Ancient Japon. Tokyo, 1888. 272 p.
42. Komainu. JANUS (Japanese Architecture and Art Net User System): веб-сайт. URL: <http://www.aisf.or.jp/~jaanus/deta/k/komainu.htm> (дата звернення: 26.04.2020).

43. Krener W. G., Jeremiah K. *Creatures Real and Imaginary in Chinese and Japanese Art: An Identification guide*. N.Carolina: McFarland & Company, 2015. 157 p.
44. Lee S. *China: 5000 years. Innovation and transformation in the arts*. New York: H. N. Abrams, 1998. 501 p.
45. Lee S. E. *A History of Far Eastern Art*. New Jersey, New York: Prentice-Hall, H. N. Abrams, 1982. 548 p.
46. Leidy D. P., Strahan D. *Wisdom embodied: Chiinese Buddhist and Daoist Sculpture in The Metropolitan Museum of Art*. New Haven, London, New York: The Metropolitan Museum of Art, Yale University Press, 2010. 248 p.
47. Lion-dogs. Kyoto National Museum: веб-сайт. URL: <https://www.kyohaku.go.jp/eng/dictio/choukoku/komainu.html> (дата звернення: 25.04.2020).
48. Lodge J. E. *A descriptive and illustrative catalogue of chinese bronzes // Smtihsonian institution Freer Gallery of Art. Oriental studies. №3*. Washington: The Lord Baltimor Press, 1946. 108 p.
49. Munsterberg H. *Dictionary of Chinese and Japanese Art*. New York: Hacker Art Books, 1981. 376 p.
50. Noma S. *The arts of Japan: Ancient and Medieval*. Tokyo, New York, San Francisco: Kodansha International Ltd., 1982. 314 p.
51. Paine R. T., Soper A. *The Art and Architecture of Japan*. Harmondsworth: Penguin Books Ltd., 1974. 328 p.
52. Paleologue M. *L'Art Chinois*. Paris: Maison Quantin, 1887. 320 p.
53. Pope J. A., Gettens R. J., Canhill J., Barnard N. *The Freer Chinese Bronzes // Smithsonian Institutuon Freer Gallery of Art. Oriental Studies. №7. Vol. I. Catalogue*. Washington, 1967. 638 p. .
54. Rawson J. *Chinese Bronzes: Art and Ritual*. Brithish Museum, 1987. 104 p.
55. Rawson J. *The British Museum Book of Chinese Art*. London: Thames & Hudson, 1992. 395 p.

56. Schirokauer C. *Modern China and Japan: A Brief History*. New York: Harcourt B. J., 1982. 358 p.
57. Sickman L., Soper A. *The art and architecture of China*. London: Penguin Group, 1988. 526 p.
58. Sugimura Y. *Chinese Sculpture, Bronzes and Jades in Japanese Collections*. Honolulu: East-West Center Press, 1965. 48 p.
59. *Treasures from the Shanghai Museum: 6000 years of Chinese art* / edit. R.Y. Lefebvre d'Argence. Japan: Dai Nippon Printing, 1983. 191 p.
60. Warner L. Worner L. *Japanese sculpture of the Suiko Period*. New Haven: The Yale University Press, 1923. 350 p.
61. Watt J. C. Y. *China: Dawn of a Golden Age, 200 – 750 AD*. New York: The Metropolitan Museum of Art, 2004. 392 p.
62. Whitfield R, Tao W. *Exploring China's Past: New Discoveries and Studies in Archaeology and Art*. Safron, 1999. 286 p.
63. Wu K. C. *The Chinese heritage*. New York: Crown, 1982. 518 p.
64. Yutang L. *The Chinese Theory of Art: Translations from the Masters of Chinese Art*. New York: G. P. Putnam's sons, 1967. 244 p.

ДОДАТКИ

Додаток А. Список ілюстрацій.

Період Дзьомон

1. Догу. Приблизно XI – IV ст. до н.е. Кераміка. 16,5 см.
Музей мистецтва Метрополітен, Нью-Йорк.
2. Глибока чаша. Приблизно IV – III тис. до н.е. Кераміка. 33 см.
Музей мистецтва Метрополітен, Нью-Йорк.

Період Яйой

3. Глечик. Приблизно IV ст. до н.е. – IV ст. Кераміка. 30,5 см.
Художній музей Портленда.
4. Дотаку (бронзовий дзвін). Приблизно I – II ст. Бронза. 110,5 см.
Музей мистецтва Метрополітен, Нью-Йорк.

Період Кофун

5. Ханіва у вигляді воїна. Приблизно VI ст. Глина, вадзумі. 120,7 см.
Музей мистецтва Азії, Сан-Франциско.
6. Ханіва у вигляді воїна. Приблизно III – VII ст. Глина, вадзумі. 106 см.
Британський музей, Лондон.

Період Асука

7. Курацукурі на Торі. Тріада Сяка-Ньорай. 623 р. Бронза. Центральна фігура 87,5 см. Ліва фігура 92,3 см. Права фігура 93,9 см.
Монастир Хорюдзі, Ікаруга, Японія.
8. Курацукурі на Торі (?). Якусі-Ньорай. VI – VII ст. Бронза. 63 см.
Храм Кондо, монастир Хорюдзі, Ікаруга, Японія.
9. Хокан міроку або Міроку-босацу. Приблизно VI – VII ст. Дерево.
123,5 см. Монастир Корюдзі, Кіото, Японія.
10. Кудара-Каннон. VII ст. Дерево, лакове покриття. 210, 9 см.
Монастир Хорюдзі, Ікаруга, Японія.
11. Гудзе-Каннон. VII ст. Дерево, бронза. 180 см. Храм Юмедоно,
Монастир Хорюдзі, Ікаруга, Японія.

Період Нара

12. Фукукендзяку-Каннон (із ласо). VIII ст. Дерево, лак. 362,1 см. Храм Хокедо, Монастир Тодайдзі. Нара, Японія.
13. Сенджу-Каннон (тисячерука). VIII ст. Дерево, лак, мокусін-кансіцу. 535, 7 см. Монастир Тосьодайдзі. Нара, Японія.
14. Монах Гандзін. VIII ст. Дерево, лак, мокусін-кансіцу. 81,7 см. Монастир Тосьодайдзі. Нара, Японія.
15. Тріада Амїда-Ньорай. Початок VIII ст. Бронза. 33 см. Скарбниця Леді Татїбана. Монастир Хорюдзі. Ікаруга, Японія.
16. Дзотьотен (один з Чотирьох Небесних Царів – Південь). VIII ст. Дерево, лак, даккацу-кансіцу. 300 см. Монастир Тодайдзі. Нара, Японія.
17. Комокутен (один з Чотирьох Небесних Царів – Захід). VIII ст. Дерево, лак, даккацу-кансіцу. 315 см. Монастир Тодайдзі. Нара, Японія.
18. Дзотьотен. VIII ст. Дерево, лак, мокусін-кансіцу. 136 см. Монастир Кофукудзі. Нара, Японія.
19. Дайніті-Ньорай. VIII ст. Бронза. 14,8 м. Монастир Тодайдзі. Нара, Японія.

Період Хейан

20. Жуїчімен-Каннон (одинадцятиголова). IX ст. Дерево, поліхромія. 177,3 см. Монастир Когендзі. Сїга, Японія.
21. Сенджу-Каннон. IX ст. Дерево, поліхромія. 109,7 см. Монастир Соншодзі. Кїото, Японія.
22. Жуїчімен-Каннон. IX ст. Дерево. 100 см. Монастир Хоккедзі. Нара, Японія.
23. Жуїчімен-Каннон. IX ст. Дерево, поліхромія. 195,1 см. Храм Мурдзі. Уда, Нара, Японія.
24. Сяка-Ньорай. IX-X ст. Дерево. 57,2 см. Музей мистецтв, Клівленд.
25. Якусі-Ньорай. XII ст. Бронза. 145,4 см. Музей мистецтв, Клівленд.
26. Соґьо-Хачіман (Хачіман у формі монаха). IX ст. Дерево. 38,8 см. Храм Якусідзі. Нара, Японія.

27. Годайсон або Годай-Мьоо (П'ять владик секретного знання) – 4 образи (Гозанзе-Мьоо – 174 см., Кундарі-Мьоо – 201 см., Конгояша-Мьоо – 172 см., Даітоку-Мьоо – 143 см.). IX ст. Дерево, поліхромія. Монастир Годзі. Кіото, Японія.
28. Фудо-Мьоо. IX ст. Дерево. 123 см. Монастир Годзі. Кіото, Японія.
29. Кокудзо-босацу. IX ст. Дерево. 94,2-99,1 см. Храм Цзіндзодзі. Кіото, Японія.
30. Фуген-босацу. IX ст. Дерево, золоте покриття (кірікане). 55,2 см. Музей мистецтв Окура. Токіо.

Період Камакура

31. Майстер Кайкей. Фудо-Мьоо. XIII. Дерево, кірікане, інкрустація. 53,3 см. Музей мистецтва Метрополітен, Нью-Йорк.
32. Майстер Ункей. Конго-рікіші Агьо або Міссяку-конго (один з охоронців Будди). XIII ст. Дерево, краска. 836,3 см. Монастир Тодайзі. Нара, Японія.
33. Бісямонтен (один з Чотирьох Небесних Царів – Північ). XIII ст. Дерево, поліхромія. 76,8 см. Музей мистецтв, Клівленд.
34. Монах Кобен (?). Тентокі (Райське світло – різновид оні). XIII ст. Дерево, поліхромія, інкрустація. 77,9 см. Монастир Кофукудзі. Нара, Японія.
35. Голова охоронця (орієнтовно Міссяку-конго). XIII ст. Дерево, метал, поліхромія. 56 см. Бруклінський музей, Нью-Йорк.
36. Ухододзі (божеству дощу у вигляді хлопчика). XIII ст. Дерево. 106,68 см. Інститут мистецтв, Міннеаполіс.
37. Майстер Кайкей. Согьо-Хачіман. XIII ст. Дерево, поліхромія. 81,7 см. Монастир Тодайзі. Нара, Японія.
38. Майстер Кокей. Джідзо-босацу. XIII ст. Дерево, поліхромія, кірікане, інкрустація. 55,9 см. Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.
39. Майстер Кайкей. Сяка-Ньорай. XII ст. Дерево, кірікане. Японія.

40. Майстер Тайкей. Жуічімен-Каннон. XIII ст. Дерево, йосегі, інкрустація, кірікане. Приблизно 340 см. Монастир Сандзюсанген. Кіото, Японія.
41. Мондзю-босацу з слугами. XIII ст. Дерево, поліхромія. Кіото, Японія.
42. Портрет Хотто Кокуси (Мухон Какусин). XIII ст. Дерево, лак. 91,4 см. Музей мистецтв, Клівленд.
43. Портрет Мінамото-но Йорімото. XIII-XIV ст. Дерево, поліхромія. 90 см. Національний музей Токіо. Японія.
44. Аміда-Ньорай (Дайбуцу). XIII ст. Бронза, кірікане. 13, 35 м. Храм Котокуін. Камакура, Японія.

Період Муромачі

45. Коей (Ункей IX). Аміда-Ньорай. 1472 р. Дерево, поліхромія. Музей витончених мистецтв, Х'юстон.
46. Енма-дайо (Великий цар пекла). XVIII ст. Дерево, поліхроміяє 48,3 см. Бруклінський музей, Нью-Йорк.
47. Сяка-Ньорай. XV-XVI ст. Дерево, поліхромія. 93,6 см. Національний музей Нарі, Японія.
48. Аніра-Тайсьо (із Дванадцяти небесних генералів – Південь-Схід). 51 см. XIV-XV ст. Дерево, поліхромія, інкрустація. Аукціонний дім Крістіс.
49. Фудо-Мьоо. XIV ст. Дерево, поліхромія, інкрустація, кірікане. 34,9 см. Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.
50. Портрет майстра Дзен. XV ст. Дерево, лак, інкрустація. 94,9 см. Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.

Культури неоліту

51. Посуд (чаша) з малюнком риби. Приблизно V тис. до н. е. Кераміка, поліхромія. d: 39,5 см. Баньпо, Китай.
52. Глечик із головою. Приблизно VII тис. до н. е. Кераміка, поліхромія. 31,8 см. Дадіван, Китай.
53. Глечик із рельєфним зображенням. Приблизно IV-III тис. до н. е. Кераміка, поліхромія. 34,4 см. Цінхай, Китай.

54. Тринога (лі). Приблизно IV-III тис. до н. е. Чорна кераміка. d: 27 см.
Музей Шаньдун, Китай.
55. Тринога-гличик (гуй). Приблизно II тис. до н. е. Сіра кераміка. 29,7 см.
Музей Шаньдун, Китай.

Династія Шан

56. Чаша (гу). Приблизно XIII-XII ст. до н. е. Бронза. 21,3 см.
Аукціонний дім Крістіс.
57. Сосуд (зун). XII ст. до н. е. Бронза. 30,8 см. Британський музей, Лондон.
58. Сосуд (зун) у вигляді сови. Приблизно XIII-XII ст. до н. е. Бронза.
31,75 см. Мінеапольський інститут мистецтв, Мінесота.
59. Сосуд (ху). XII ст. до н. е. Бронза. 33,87 см. Британський музей, Лондон.
60. Сосуд (ю) у формі тигриці. Приблизно XII-XI ст. до н. е. Бронза. 35,2 см.
Музей Чернускі, Париж.
61. Сосуд (ю). Приблизно XII-XI ст. до н. е. Бронза. 32,3 см.
Аукціонний дім Крістіс.
62. Тринога (дін). Приблизно XIII ст. до н. е. Бронза. 25,4 см.
Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.
63. Сосуд із кришкою (фангі). Приблизно XIV-XI ст. до н. е. Бронза. (?) см.
Азіатський музей мистецтв, Сан-Франциско.
64. Винний посуд (гуан) у формі тварини. XIII ст. до н. е. Бронза. 25 см.
Гарвардський художній музей, Кембридж.
65. Тринога (цзя). Приблизно XIII-XI ст. до н. е. Бронза. 29,8 см.
Аукціонний дім Крістіс.

Династія Чжоу

66. Дзвін (чжун). V ст. до н. е. Бронза. 41,4 см. Музей мистецтв, Клівленд
67. Сосуд (лей) із кришкою. Приблизно XI-VIII ст. до н. е. Бронза. 49,7 см.
Музей Чернускі, Париж.
68. Чаша настінна (пан). X ст. до н. е. Бронза. d: 47,3 см. Музей бронзи
Байоцзі, Китай.

69. Чаша (пан) – Гоцзі Зібай. Приблизно XII-VIII ст. до н. е. Бронза. 137,2 см
Національний музей Китаю, Пекін.
70. Сосуд (дуй) з кришкою. IV ст. до н. е. Бронза. 13,7 см. d: 21 см.
Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.
71. Сосуд (дуй) з кришкою. Приблизно III ст. до н. е. Бронза. 25 см.
Аукціонний дім Крістіс.

Династія Цінь

72. Колінопреклонений лучник. III ст. до н. е. Теракота, сліди пігментів.
121,9 см. Музей мавзолею першого імператору Цінь Шихуанді, Китай.
73. Колінопреклонений лучник (голова, фрагмент). III ст. до н. е. Теракота.
122 см. Музей мавзолею першого імператору Цінь Шихуанді, Китай.
74. Шолом. III ст. до н. е. Теракота. 38 см.
Музей мавзолею першого імператору Цінь Шихуанді, Китай.
75. Броня воїна. III ст. до н. е. Теракота. 99 см.
Музей мавзолею першого імператору Цінь Шихуанді, Китай.
76. Гусак. III ст. до н. е. Бронза. 29 см.
Музей мавзолею першого імператору Цінь Шихуанді, Китай.
77. Кінь. III ст. до н. е. Теракота. 167,6 x 172,7 см.
Музей мавзолею першого імператору Цінь Шихуанді, Китай.
78. Колісниця (сучасна репліка із музею мавзолею). Оригінал: III ст. до н. е.
Музей мавзолею першого імператору Цінь Шихуанді, Китай.

Династія Хань

79. Танцівниця. II ст. до н. е. Глина із кольоровим пігментом. 53,3 см.
Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.
80. Сільський танцюрист. Приблизно I-III ст. Глина із кольоровим пігментом
18,4 см. Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.

81. Дошка і фігури гри Луібо. Приблизно I ст. до н. е. – I ст. Глина, пігмент, кістка. 36,2 см. Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.
82. Гравці в Луібо. Приблизно I ст. до н. е. – I ст. Глина, пігмент. 35,1 см. Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.
83. Загін для тварин із фігурами. Приблизно I-III ст. Глина, поліхромія, глазурування. 23,5 см. Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.
84. Загін для тварин із фігурами. Приблизно I-III ст. Глина, пігмент. 7,6 см. Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.
85. Сторожова вежа. Приблизно I-III ст. Глина, поліхромія, глазурування. 104,1 см. Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.
86. Фігура собаки. Приблизно I-III ст. Глина, поліхромія, глазурування. 26,7 см. Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.
87. Дзеркало із міфологічними істотами та тваринами. Приблизно II ст. Бронза. d: 10,8 см. Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.
88. Черепиця із зображенням тигра. Приблизно I ст. до н. е. Глина. d: 17,8 см. Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.

Епоха Шести династій

89. Гуаньїнь. V ст. Піщаник, пігмент. 146,1 см. Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.
90. Міле Фо або Міле-пуса (можливо Веньшу). V ст. Піщаник, пігмент. 129,5 см. Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.
91. Міле Фо або Міле-пуса. 486 р. Бронза, пігмент, позолота, лиття. 140,3 см. Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.
92. Тріада Шіцзямоуні. 537 р. Вапняк, пігмент. 77,5 см. Музей мистецтв, Клівленд.
93. Еміто Фо. Приблизно 570 р. Мармур, пігмент. 110 см. Музей мистецтв, Клівленд.

94. Химера. Приблизно V ст. Камінь. 54,6 см.
Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.

Династія Сунь

95. Гуаньїнь. Приблизно VI-VII ст. Вапняк, пігмент. 100,8 см.
Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.
96. Гуаньїнь. Приблизно VI-VII ст. Піщаник, пігмент. 138,8 см.
Музей мистецтв, Клівленд.
97. Одинадцятиголова Гуаньїнь (фрагмент). Приблизно VI-VII ст. Мармур.
53,3 см. Галерея Баракат, Єрусалим.
98. Еміто Фо (фрагмент). Приблизно VI-VII ст. Камінь, поліхромія,
позолота. 43,2 см. Галерея Баракат, Єрусалим.
99. Міле-пуса (фрагмент). Приблизно VI-VII ст. Мармур. 45,1 см.
Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.
100. Кінь. Приблизно VII ст. Теракота. 46,99 см. Аукціонний дім 1stdibs

Династія Тан

101. Лешань Дафо. 713 р. Камінь (вирізьблена в скелі). 71 м. Сичуань, Китай
102. Стелла із Гуаньїнь та Дашічжі. VII ст. Вапняк, пігмент. 163,8 см.
Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.
103. Гуаньїнь. Приблизно VIII ст. Вапняк, пігмент. 170,8 см.
Музей мистецтв, Клівленд.
104. Одинадцятиголова Гуаньїнь (фрагмент). VIII ст. Сірий піщаник. 51 см.
Музей мистецтв, Клівленд.
105. Чженьмуянг. Приблизно VII-X ст. Саньцай. 103 см та 96,5 см.
Аукціонний дім Крістіс.
106. Чженьмушоу. VIII ст. Саньцай. 92,3 см. та 88,9 см.
(107)Музей мистецтв, Клівленд.

Династія Сун

108. Гуаньїнь. Приблизно XII-XIII ст. Дерево, поліхромія, позолота. 138 см.
Музей мистецтв, Клівленд.
109. Гуаньїнь. Приблизно XI-XIII ст. Дерево, поліхромія, глазурування.
94 см. Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.
110. Веньшу. Приблизно XI-XII ст. Дерево, поліхромія. 109,2 см.
Музей мистецтв . Метрополітен, Нью-Йорк.
111. Лохань (Аргат). Приблизно XI ст. Саньцай. 127 см.
Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.
112. Еміто Фо. Приблизно X-XII ст. Мармур, поліхромія. 168,5 см.
Музей Чернускі, Париж.

Династія Юань

113. Гуаньїнь. Приблизно XIII-XIV ст. Порцеляна, глазур. 50,8 см.
Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.
114. Гуаньїнь. Приблизно XIV-XV ст. Дерево, лак, поліхромія. 304, см
Королівський музей Онтаріо, Торонто.
115. Лохань. Приблизно XIV-XV ст. Дерево, поліхромія. 102 см.
Королівський музей Онтаріо, Торонто.
116. Стела з релігійним сюжетом, бюст Будди. Приблизно XIII-XIV ст.
(117) Камінь. 22,7 см. та 8,9 см. Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.
118. Переносний храм Гуаньїнь. Приблизно XIV ст. Дерево, пігмент.
Королівський музей Онтаріо, Торонто.

Династія Мін

119. Бодхидхарма (Дамо). XVII ст. Фарфор Дехуа. 29,8 см.
Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.
120. Лі Тегуай. XVII ст. Бронза. 41,8 см.
Музей мистецтв, Клівленд.
121. Гуаньїнь. Приблизно XIV-XVII ст. Бронза, поліхромія, позолота. 30,2 см

Музей мистецтв, Клівленд.

122. Шіцзямоуні. Приблизно XIV ст. Бронза, поліхромія, позолота. 44,2 см.

Музей мистецтв, Клівленд.

123. Гуаньїнь. Приблизно XVII ст. Фарфор Дехуа. 45,2 см.

Музей мистецтв, Клівленд.

124. Хе Чаоцзун. Гуаньїнь. XVII ст. Фарфор Дехуа. 21,9 см.

Музей мистецтв, Клівленд.

125. Веньшу. Приблизно XIV-XVII ст. Латунь, позолота, лиття. 19,1 см.

Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.

Лев у культурі Японії

126. Комаїну. 1250 р. (Період Камакура). Дерево, пігмент. 60,33 см.

Музей мистецтв, Лос-Анджелес (ЛАСМА).

127. Джіші. 1250 р. (Період Камакура). Дерево, пігмент. 51,43 см.

Музей мистецтв, Лос-Анджелес (ЛАСМА).

128. Комаїну і Джіші. 1250 р. (Період Камакура). Дерево, пігмент.

Музей мистецтв, Лос-Анджелес (ЛАСМА).

129. Джіші. Приблизно XIII ст. (Період Камакура). Дерево, лак, пігмент.

42,5 см., 45,7 см. Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.

130. Кеманмон (фрагмент). 1821 р. (Епоха Едо). Бронза. Храм Ханазоно, Токіо, Японія. (Автор зображення: koma_inusuke).

131. Комаїну. 1821 р. (Епоха Едо). Бронза. Храм Ханазоно, Токіо, Японія.

(Автор зображення: koma_inusuke).

132. Джіші. Бронза. 1821 р. (Епоха Едо). Храм Ханазоно, Токіо, Японія.

(Автор зображення: koma_inusuke).

133. Комаїну. Камінь. Храм Хаконе, Японія. (Автор зображення: brani.pisk).

134. Джіші. Камінь. Храм Хаконе, Японія.

(Автор зображення: solitarywayfaring).

135. Джіші (фрагмент). Камінь, пігмент. Храм Хокусан, Токіо, Японія.

(Автор зображення: inaka.life).

136. Джіші. Камінь, пігмент. Храм Хокусан, Токіо, Японія.
(Автор зображення: shgrinerict).
137. Джіші. 1926 р. (період Сьова). Бронза, камінь.
Храм Ясаку, Кіото, Японія. (Автор зображення: echesters).
138. Комаїну. 1926 р. (період Сьова). Бронза, камінь.
Храм Ясаку, Кіото, Японія. (Автор зображення: SheltieWolf).
139. Джіші Мондзю-босацу. Приблизно XIII-XIV ст. (Період Камакура).
Дерево, поліхромія. 30,2 см. Художній музей Волтерс, Балтімор.
140. Кабуто (фрагмент) із поміткою О. Нагамічі. Приблизно XVII-XVIII ст.
(Період Едо). Аукціонний дім Крістіс.
141. Цуба із поміткою Є. Тошімаса. Початок XIX ст. (Період Едо).
Залізо, золото. 7,3 x 6,9 x 0,9 см. Музей витончених мистецтв, Бостон.
142. Джіші та левеня (нецуке). Кінець XVIII ст. (Період Едо).
Слонова кістка. 3 x 5,3 см. Аукціонний дім Lempertz.
143. Маска Джіші для танця (нецуке). XVIII ст. (Період Едо). Дерево,
чорний і червоний лак. 3,4 x 3,4 x 2,7 см.
Музей мистецтв, Лос-Анджелес (LACMA).
144. Каннон верхом на Джіші. Кінець XIX ст. (Період Мейдзі).
Сатцумська кераміка, позолота. 40, 64 см. Аукціонний дім Invaluable.

Лев в культурі Китаю

145. Курильниця у формі Ші, або Піксю. Приблизно XVI-XVII ст.
(Династія Тан). Бронза. 69,85 x 43,18 см. Аукціонний дім 1stdibs
146. Дж. У. Свайр. Шеньдао. Знімок 1920 р. Приблизно XV ст.
(147) (Династія Мін) Камінь. Мавзолей Шінсаньлін, Китай.
- 148 - 153. Шеньдао (148, 149 – загальний вигляд;
150, 151, 152 ,153 – скульптури Ші). Приблизно XV ст. (Династія Мін).
Камінь. Мавзолей Шінсаньлін, Китай. (Автор знімків: Gary Todd)
154. Ші-цзи (лев і левиця). Династія Мін. Бронза.
(155) Храм Юнхегун, Китай. (Автор знімків: Toby Oxborrow/ oxborrow)

- 156-158. Ші-цзи (лев і левиця). Династія Мін. Бронза, позолота.
Заборонене місто, Китай. (Автор знімку: James Ho/ mankitho).
159. Міст Лугоу (деталі). Побудований в XII ст. (Династія Сун).
(160). Гонконг, Китай. (Автор знімків: Niklaus Berger /nicalusberger).
161. Шіцзямоуні Фо. Приблизно III-IV ст. (епоха Шести Династій).
Бронза, позолота. 32 см. Гарвардський художній музей, Кембридж.
162. Шіцзямоуні Фо. Приблизно IV-V ст. (епоха Шести Династій).
Бронза, позолота. 16,5 см. Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.
163. Веньшу-пуса. Приблизно XXI ст. (Династія Сун/ Династія Ляо).
Мармур. 58,4 x 61,6 см. Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.
164. Веньшу-пуса. Приблизно XVII ст. (Династія Мін).
Бронза, лак, поліхромія. 40 см. Аукціонний дім Крістіс.
165. Ші Хоу Гуаньїнь. Приблизно XV-XVII ст. (Династія Мін).
Дерево (тополь), цільна конструкція, поліхромія. 107 см.
Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.
166. Ші Хоу Гуаньїнь. Приблизно XIX-XX ст. (Династія Цін).
Дерево (верба), цільна конструкція, поліхромія. 152,1 см.
Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.
167. Пара монументальних левів (Ші-цзи). Приблизно XVI-XVII ст.
(Династія Мін). Кераміка. 203 см. Аукціонний дім Бонхамс.
(Автор зображення: Bonhams)
168. Меч (цзянь) із Ші. Приблизно XV ст. (Династія Мін). 90,3 см.
Срібло, золото, шкіра, шовк, напівдорогоцінне каміння.
Королівська збройова палата, Лідс.
169. Меч (деталь) із Ші. Приблизно XIV-XV ст. (Династія Мін).
Золото, срібло, мідь. 8,3 x 12,1 см.
Музей мистецтв Метрополітен, Нью-Йорк.